

Niels Arenfeldt og Karen Dyre

Ved H. STØVRING-NIELSEN

NIELS ARENFELDT til Ullerupgård i Sennels var født 1593 på Rugård mellem Grenå og Æbeltoft som søn af Hans Arenfeldt til Palsgård og Anne Marsvin. Han skrev sig til Knivholt i Vendsyssel allerede 1612, da han den 2. juli fik livsbrev på tiender af Flade og Åsted sogne¹). Omkring 1622 blev han i Viborg gift med Karen Dyre, der var født 1595, datter af Hans Dyre til Boller i Vendsyssel og Birgitte Skram, efter hvis død Hans Dyre giftede sig med Anne Pedersdatter Måneskjold, som var fra Norge, og som havde været gift 2 gange før.

Niels Arenfeldt og Karen Dyre var således begge af god gammel dansk adel og nød som sådan anseelse. De var mellem de gæster, der af kongen d. 26. maj 1634 blev indbudt til prins Christian V.s bryllup og den 9. juni 1636 til Eleonora Christines bryllup²). Deres ydre vilkår måtte synes gode. Karen var eneste barn af Hans Dyre, der 1616-26 var lensmand på Lund på Mors, og som efterhånden ejede 6 hovedgårde, af hvilke han 1629 forærede Viskumgård til sin første dattersøn, den 6-årige Ove Arenfeldt. Han takseredes 1625 sammen med sin broderdatter, jomfru Anne Dyre, til 1047 td. hartkorn. Som så mange andre af hans stand led han også tab under krigen 1625-29 og måtte reducere sit gods. Ved den næste taksation i 1638 ansattes han til 291 td. hartkorn³).

Efter den nævnte krig var Niels Arenfeldts økonomiske forhold rent elendige. Den 2. januar 1632 udgik der fra kongens kancelli åbent brev, lydende: "Niels Arenfeldt til Knivholt er gerådet i gæld og kaution og har fået tilladelse til, at hans kreditorer må få udlæg i hans gård og gods, da han ikke har andet at betale med". Kreditorerne blev ved brev af 6. april samme år anmodet om at møde i Viborg den 20. april for at få gods udlagt⁴). Niels Arenfeldts stilling bedredes dog, da Hans Dyre samme år forud for sit andet giftermål holdt skifte med sin datter og svigersøn. Efter afhændelse af endnu et par hovedgårde, et par mageskifter og en retssag blev forholdene endelig ordnet således, at Hans Dyre og Anne Pedersdatter flyttede til Knivholt, mens Niels Arenfeldt og Karen Dyre fik Ullerupgård.

Den økonomiske krise var næppe overstået, før der viste sig tegn på, at det var ved at trække op til en ny og værre krise hos det unge par på Ullerupgård, hvilket kommer til udtryk i et kancellibrev af 4. december 1635 til lensmændene Jørgen Urne på Vestervig og Albert Skeel på Riberhus, hvori det hedder: "Da det berettes, at Niels Arenfeldt til Ullerup i adskillige måder forholder sig utilbørligt mod sin hustru Karen Dyre og med sådant forargerligt levned groveligen fortørner Gud den allerhøjeste, skal de fordre Niels Arenfeldt for sig på kongens vegne og påminde og advare ham om at afholde sig fra sådan usædvanlig husholdning og forargerligt

levned og tage sig i vare for videre Guds fortørnelse og sin egen ulejlighed".⁵)

Dersom denne advarsel har virket, har virkningen kun været kortvarig, for den 12. december 1640 fik Jørgen Urne igen brev: "Fru Karen Dyre, Niels Arenfeldts, har berettet, at hendes husbond Niels Arenfeldt i adskillige måder har forholdt sig utilbørligt mod hende og i synderlighed, at han har villet ombringe hende med gift". Jørgen Urne skal straks lade Niels Arenfeldt anholde og sende ham til Koldinghus Slot⁶).

Lensmanden handlede hurtigt. Den 17. december tidligt om morgenen blev Niels Arenfeldt hentet på Ullerupgård og bragt til Vestervig, hvorfra han allerede samme dag førtes videre mod Kolding. Herom berettes i Vestervig Klosters lensregnskaber 1640-41: "Niels Arenfeldt og tvende hans medhavende folk fra Vestervig Kloster på vejen til Kolding, item 7 andre personer, som ham fremdeles skulle medfølge og efter kgl. majestæts befaling der på slottet levere, anvendt på rejsen frem og tilbage 25½ rdl. 1 ort 4 skill". I skriverens bilag kan vi følge med på rejsen:

17. dec. givet til færgeløn		
over Oddesund.....		1 mark
18. dec. udi Strandbygård		
(Humlum sogn) til fortæring		
aften og morgen.....	3½ rd.	
Samme dag fortæret i		
Holstebro	1 rd.	
19. dec. fortæret i Ørre		
præstegård	2 rd.	1 mark
20. dec. fortæret udi		
Lille Nørlund.....	3½ rd.	
21. dec. fortæret i Jelling.....	3 rd.	
Udi Kolding.....	3½ rd.	
På hjemrejsen:		
23. dec. i Jelling.....	1½ rd.	1 ort
24. dec. i Gellerup.....		5 mark 4 skill.
25. dec. i Lille Nørlund	1½ rd.	
26. dec. i Ørre præstegård.....	1½ rd.	1 ort 8 skill.
27. dec. i Holstebro	1 rd.	
28. dec. i Lemvig	2 rd.	
Beløber i alt	25½ rd.	1 ort 4 skill.
Vestervig Kloster, d. 2. januar 1641.		
Rasmus Jensen (skriver) ⁷)		

På hjemrejsen valgte man altså vejen over Aggertangen, måske for at spare færgpengene.

Sagen blev nu hastigt forfulgt. Fra Koldinghus, hvor kongen den vinter opholdt sig, udgik der allerede den 24. december 1640 brev til Hans Dyre om, at han skulle komme til Kolding med de vidner, der havde kendskab til sagen. Ligeledes brev af den 6. januar 1641 om, at Niels Arenfeldt foreløbig var sat på fri fod mod kaution af hans

¹ Kancelliets Brevbøger, anførtdato og årstal.

² Kancelliets Brevbøger, anførtdato og årstal.

³ Danske Magasin, 5. række, 1. bind, side 174 og 186.

⁴ Kancelliets Brevbøger, anførtdato og årstal.

⁵ Kancelliets Brevbøger, anførtdato og årstal.

⁶ Kancelliets Brevbøger, anførtdato og årstal.

⁷ Vestervig Kloster, lensregnskaber 1640-41, bilag nr. 3.

to svogre, Manderup Abildgård til Skodborg og Jørgen Juel til Agerbølle. Hans Dyre skulle sørge for, at de vidner, hans datter ville føre, blev stævnet til deres værneting⁸). Dette skete også, idet to personer vidnede mod Niels Arenfeldt på Vennebjerg herredsting henholdsvis den 8. februar og den 19. juli 1641 (se herredagsdommen). Deres vidnesbyrd blev kendt magtesløse ved to domme, afsagt på Viborg landsting den 26. maj og den 15. september 1641, fordi de dertil indstævnedes vidner ikke mødte (se herredagsdommen).

Karen Dyre havde indberettet til kongen, at Niels Arenfeldt skulle have henvendt sig til en kvinde fra Vendsyssel og leveret hende noget gift, som hun skulle forgive fru Karen med. Kvinden skulle derefter have betroet sig til fru Karen og til præsterne i Sennels og Nors og fortalt dem sandheden. Da Karen Dyre agtede at indstævne de to præster for provsten til forhør, lod kongen brev af 24. januar 1641 udgå til lensmand Gunde Lange på Aalborghus og biskop Christen Hansen i Aalborg og pålagde dem at overvære forhøret, holde præsterne til at åbenbare sandheden og optage en skriftlig beretning om deres bekendelse⁹).

Nu var sagen moden til den sidste instans, herredagen, som ved meddelelse i kgl. åbent brev af 1. maj 1641 skulle holdes i København fra den 27. september, til hvilken dato rigsrådet fik befaling til at samles hos kongen. I meddelelsen anføres, at "ingen sager skal indstævnes til herredagen, uden at de tilforn har været for herredsting og landsting, og der er gået tilbørlig dom i sagen, eller det er sager, som bør ordnes endelig for kongen og rigets råd"¹⁰).

Herredagsdommen

Karen Dyres sag mod Niels Arenfeldt blev afsluttet ved herredagsdom den 21. oktober 1641. Til stede var kongen og følgende medlemmer af rigsrådet: kansler Kristen Thomsen Sehested, Tage Thott, Christoffer Ulfeldt, Jørgen Vind, Jørgen Seefeld, Hannibal Sehested og Hans Lindenov, endvidere de indstævnedes: Niels Arenfeldt og Karen Dyre, hendes fader Hans Dyre og stedmoder Anne Pedersdatter samt de to præster Oluf Adersens Bigum i Sennels og Kjeld Christensen i Nors.

Under sagens behandling, der stod på i tre uger, oplæstes først Karen Dyres anklage mod hendes ægtemand, indeholdende: at hans sind og hjerte i utilbørlig kærlighed har vendt fra hende, utilbørligt slået hende, hemmeligt tragtet hende efter livet og forsøgt at omkomme hende, hvilket hun ved to personer, som han dertil har villet bruge, kan bevise, ligeledes ved de to præster, hr. Kield i Nors og hr. Oluf i Sennels, som dog nu, omend ikke aldeles så dog delvis, skal have fragået den samtale, de havde med hende og Maren Ibsdatter, da sagen om gift sidste gang kom op.

Så fremlagde Hans Dyre en udskrift, hvorefter Maren Ibsdatter, Mourits Adlofs kone i Bækma, Åsted sogn, den 8. februar 1641 på Vennebjerg herreds ting havde vidnet, at Niels Arenfeldt torsdag efter Sct. Kiolds dag (8. juli) 1640 var kommet til hende og havde talt med hende om at forgive fru Karen, hvorefter han havde leveret hende en buddike (kapsel eller lille krukke) med noget hvidt pulver,

af hvilket hun skulle tage 3 knivsodde og komme i fru Karens melgrød, så hun kunne dø i løbet af et par dage. Så kunne hendes fader selv gøre hendes begravelse. Resten af pulveret skulle hun give Hans Dyre. Maren Ibsdatter havde på herredstinget fremvist en buddike med noget hvidt pulver og svoret på, at hun havde fået den af Niels Arenfeldt. Maren forklarede endvidere, at hun straks havde åbenbaret anslaget for fru Karen, der i hendes nærværelse havde tilkaldt de to præster for at rådføre sig med dem.

Dernæst fremlagdes et andet vidne af 19. juli 1641 ved samme herredsting, hvorefter en person ved navn Morten Knudsen vidnede, at fru Karen Dyre den tredje dag efter kyndelmisse 1639, da hun lå i barselseng (efter sit ellefte barns fødsel), befalede ham at gå ind i Niels Arenfeldts kammer efter noget øl. Niels Arenfeldt havde da medgivet ham en flaske, hvis indhold han skulle "skølpe" og derefter komme det i fru Karens øllebrød, så hun kunne dø deraf. Gjorde han det, så ville Niels Arenfeldt gøre ham til en agtendes dreng, så han skulle takke derfor alle hans livs dage. Med stor frygt og rædsel var Morten da gået ind i fruerstuen, hvor han havde vist fru Karen flasken og fortalt hende, hvad Niels Arenfeldt havde befalet ham. Fru Karen skal da have skrevet derom til sin stedmoder, Anne Pedersdatter, hvorefter de begge havde befalet Morten skyndsomst at forlade gården og indhente Knud Christensen, foged på Knivholt, der nylig havde forladt Ullerupgård, og følges med ham, for at Niels Arenfeldt ikke skulle lade ham indhente og tage flasken "med det tøj udi" fra ham. Han nåede også Knud Christensen og fulgtes med ham. Da de var kommet ud på Østerild Hede, var Niels Pedersen, som da var skolemester på Ullerupgård, kommet rendende på en hest efter dem og havde bedt ham om at skjule sig. Senere på aftenen skulle to karle have søgt efter ham helt til Kærup. Dagen efter havde Knud Christensen fået ham ind til Jens Poulsen i Vust, hvor han blev, til fru Anne Pedersdatter kom og tog ham med sig til Knivholt.

Så fremstod fru Anne Pedersdatter og bekendte ved højeste ed og salighed, at da fornævnte Morten Knudsen kom ud af Niels Arenfeldts kammer, da så hun, at han gik til fru Karen Dyres seng og viste hende det glas med den forgift udi.

Endelig fremlagdes kopi af en skrivelse, hvori fru Karen havde skrevet under på, at nogle breve, som hendes mand og hendes fader havde forseglet, ikke skulle komme hendes mand til skade. Hun påstod, at hendes mand havde aftvunget hende denne underskrift. Brevene var dog bragt med til København, og efter fru Karens andragende befalede kongen under selve herredagen, den 4. oktober, de to sekretærer, Otto Krag og Lave Beck, at bryde forseglingen og i begge parters nærværelse udtage, hvad fru Karen ville bruge til at forsvare sin sag med¹¹).

Anklagen sluttede med, at Karen Dyre stod frem og ved højeste ed med oprakt finger skyldte Niels Arenfeldt for, at han havde villet omkomme hende med gift, hvorfor hun nu begærede dom.

Niels Arenfeldt indledte sit forsvar med at sige, at han aldrig havde kunnet tænke sig det, som Maren Ibsdatter og Morten Knudsen havde vidnet mod ham.

Dernæst fremlagde han det vidnesbyrd, som de to præster havde aflagt for provsten i overværelse af Gunde

⁸ Kancelliets Brevbøger, anførte dato og årstal.

⁹ Kancelliets Brevbøger, anførte dato og årstal.

¹⁰ Kancelliets Brevbøger, anførte dato og årstal.

¹¹ Kancelliets Brevbøger, anførte dato og årstal.

Lange og Mester Christen Hansen, først hr. Kjeld Christensens vidne: ”Eftersom jeg i dag, som er den 4. januar 1641 er citeret for min herredsprovst efter min kære hr. bispens befaling, da er denne min ringe kundskab, så vidt mig vitterligt er, eftersom jeg nu forgangen en eftermiddag var i Ullerupgårds have og ventede på, at Niels Arenfeldt skulle komme hjem fra Thisted, da hørte jeg, at en kvinde af Vendsyssel ved navn Maren Ibsdatter stod i haven og talte med fru Karen Dyre, og endog jeg ikke gav megen agt på samme tale, ikke heller kan ihukomme kvindens formalia, så kan jeg dog så vidt erindre mig, at fornævnte Maren Ibsdatter talte om en bodicke med noget hvidt pulver, hvilken velb. Niels Arenfeldt og fornævnte Maren Ibsdatter skulle have haft imellem sig udi kammeret. Men hvad det var, enten skadeligt eller tjenligt, ved jeg ikke. Ikke heller har jeg set eller haft det udi mine hænder eller fornummet det i nogen måder. At så er i sandhed, så vidt jeg hørte og kan ihukomme, vidner jeg med egen hånd underskrevet.

Hillerslev Præstegård A⁰ & die ut supra.
Kjeld Christensen. e.h.”.

Karen Dyre spurgte derefter hr. Kjeld, om hun ikke havde sendt bud efter ham og bedt ham om at komme til hende i anledning af sagen med Niels Arenfeldt, hvortil han svarede, at det vidste han ikke. Så spurgte fru Karen, om hun ikke selv ude i marken ved nogle ærter havde fortalt ham om den gift, som også Maren Ibsdatter havde omtalt for ham. Dertil svarede han og svor, så sandt han ville arve Guds rige, at han ikke huskede noget derom. Maren Ibsdatter havde talt til fru Karen og ikke til ham, og han havde ikke talt med Maren Ibsdatter om gift og havde heller ikke set noget sådant.

Så fremstod deres egen sognepræst, hr. Oluf Atzersøn i Sennels, og svor ligeledes ved hans højeste ed med oprakt finger, at så sandt Gud skulle hjælpe ham, havde hverken fru Karen Dyre eller Maren Ibsdatter rådført sig med ham om den omtalte gift. Han havde hverken set gift eller buddike.

Niels Arenfeldt fremlagde så to landstingsdomme af 26. maj og 15. september 1641, hvorved de tingsvidner, der var optaget på Vennebjerg herredsting, var underkendte og dømt magtesløse, fordi de indstævnedes vidner ikke var mødt.

Han fremlagde fremdeles et tingsvidne af Aalborg byting den 10. september 1641, lydende: ”Peder Tordsen i Sennels og Jens Christensen i Hillerslev vidnede, at den gang Maren Ibsdatter lod sit skudsmål bære til landsting, at hun for sygdom ikke kunne møde der, da mødte hun dem ret vesten for Knivholt en stund, før solen gik ned, og da gik hun smukt frisk alene, og det kunne ikke ses, at hun skadede noget eller var ilde tilpas, men hun var vel stafferet udi klædedragt”.

Til sidst fremlagde Niels Arenfeldt sit skriftlige forsvar, der lød: ”Eftersom min hustru efter hendes tilskynderes råd mig fattige mand først for hans kgl. majestæt udi supplication (bønsskrift) har angivet og siden for hans kgl. majestæt og hans høje, vise råd har ladet citere (anklage) anlangende noget forgift, så kan enhver ærlig mand erfare min undskyldning deri, eftersom det utrykkelig bevises af min modparts egne forhvervede vidner, som de sig selv har påberåbt, nemlig to præstemænd i Tye, som med deres ed har benægtet dette,

ligeledes er alle de vidner, som de ellers har tilvejebragt, af landsdommere underkendt ved endelig dom. Dernæst kan enhver vel betænke, at hvo som sådant et schelmstycche ville begå, han fortroede det ikke til en schuallers kvinde eller en spindedreng som medvidere. Jeg har mange gange betjent min hustru såvel som Hans Dyre selv med medicamenter endnu i dette år kort tid før angivelsen, og jeg kunne da selv uformærket have sligt beganget, om det havde været min vilje”.

Efter flere ord mellem parterne faldt dommen, der lød: ”Niels Arenfeldt bør for sådanne høje beskyldninger og sigtelsler udi Viborg førstkommende snapsting, den 26. januar 1642, for hr. Jørgen Urne og hr. Just Høeg som lovførere sig med 12 riddermænds mænd lovværge, eller om det ikke sker at lide som vedbør. Datum ut supra”.¹²⁾

Man anvendte således den gamle tylvted, som stammede fra landskabslovene på Valdemar Sejrs tid, og som byggede på den upålidelige og udemokratiske tanke, at kun en adelsmands ord står til troende. - Dersom Niels Arenfeldt kunne fremskaffe 11 adelsmænd, der ved deres ed som en slags kautionister ville sige god for ham, så ville han være frikendt og rensat for alle beskyldninger. Men hvad kunne disse mænd vide om hans skyld eller uskyld, når påstand stod mod påstand, og intet var bevist? - Med Christian den Femtes ”Danske Lov” blev tylvteden da også afskaffet.

Det har nok knebet for Niels Arenfeldt at få ”tylvten” samlet. Hvem brød sig om at blive indblandet i denne tvivlsomme og udelikate sag. Det fremgår da også af navnene på den flok, han mødte med i Viborg den 26. januar, at han havde været nødt til at skrabe bunden. Den sidste i flokken var hans egen søn, den 18-årige Ove Arenfeldt. Men værre var det, at der var nogle iblandt dem, hvis adel var højst tvivlsom.

Kong Christian den Fjerde var som bekendt en mand, der til de mindste enkeltheder fulgte med i, hvad der foregik i hans riger og lande. Da han studerede navnene på Niels Arenfeldts mededsmænd, må hans ansigt have antaget et bistert udtryk. Her er listen over dem:

Peder Bilde til Bubel (på Fyn), Niels Skade til Aggerkrog, Niels Munk til Vrå, Svend Fredberg til Kærsgård (Strandby sogn, Gislum herred), Anders Trutmand, Bendix Norby til Urup, Bendix Breide til Donslund, Hans Harbo og Niels Harbo til Niels bygård, Gotfred Regensten til Langenov og Ove Arenfeldt til Ullerupgård.

I stævningebogen for 1642 (fol. 86) siges, at en part af Niels Arenfeldts lovmænd er udenlandske fremmede fordrevne, som ingen bopæl har.

Den 26. maj 1642 udgik følgende åbent brev: ”Kongen har været forårsaget at stævne for Danmarks riges råd til den 10. november 1642 til København Niels Arenfeldt og hans lovmænd for en ed, som han sammen med dem har aflagt den 26. januar 1642 på Viborg snapsting, hvilken ed kongen mener ikke at være gjort således, at den bør stå ved magt”¹³⁾.

Samme dato udgik en lang række breve til lensmænd i de len, i hvilke lovmændene havde bopæl. Lensmændene

¹² Udskrift af herredagsdom af 21. oktober 1641. (Rigsarkivers vejledende arkivregistraturer VIII, side 3). Vedrørende de her omhandlede personer henvises til Danmark Adels Årbog.

¹³ Kancelliets Brevbøger, anførte dato og årstal.

skulle undersøge de pågældendes adelskab og forlange, at de skulle fremvise deres 16 aner. To af dem, Anders Trutmand og Gotfred von Regensten, kunne man ikke finde.

Den 10. november faldt hammeren, og den faldt hårdt. Kongens og rigsrådets dom lød på landsforvisning i 20 år inden 6 uger fra dato. Dommen gjaldt samtlige 12 mænd. Kongen var vred og betegnede dem ”en hoben Hundsfotter, Skrattinger og Skjelmer”.

Det var altså ikke Niels Arenfeldts skyld i den sag, han var anklaget for, der blev skyld i disse 12 mænds ulykke. Det var den omstændighed, at nogle af dem ikke kunne bevise, at de var af god gammel adel. Og ulykken ramte lige så hårdt den part af dem, der havde deres adelskab i orden.

Allerede den 16. november 1642 (inden en uge efter dommens afsigelse) udgik der brev til Iver Kaas til Ulstrup og lensmand Christoffer Hvas på Ørum Slot: ”Fru Karen Dyre har andraget om en befaling til dem om at indsætte hende i Ullerupgård med det tilliggende, der endnu er i behold. De skal med det allerførste indsætte hende i gården”¹⁴). Samme dato gik der brev til lensmand Jørgen Orning på Åstrup: ”Fru Karen Dyre har berettet, at Niels Arenfeldt hidtil har haft kronens part af korntienden af Åsted sogn i fæste, som han nu ikke længere kan beholde, fordi han begiver sig ud af landet, og har begæret at få denne tiende i fæste efter ham. Han skal fæste denne tiende til fru Karen Dyre for rimelig fæste og sædvanlig afgift”¹⁵).

Kunne kongen være en streng dommer, når det gjaldt opretholdelse af lov og orden, så kunne han også være den milde landefader, der vågede over sine undersåtters velfærd. Ved breve af 19. april og 28. juli gav han befalinger om de landsforvistes børns værgemål og opdragelse¹⁶).

Samtlige landsforviste blev 1648 benådet og fik lov til atter at bosætte sig her i landet. Bendix Norby fik ifølge breve af 18. september 1643 allerede da lov til at komme tilbage og bygge og bo, hvor ham lyster og nyde al den frihed, han havde tilforn, fordi han havde ansøgt kongen derom og lovet at give 2000 rigsdaler til et børnehus i Viborg.

Niels Skade bar sig mindre klogt ad, da han samme efterår ansøgte kongen om benådning. Kongen kunne se, at brevet var afsendt her i landet. Da det viste sig, at Niels Skade ikke havde efterkommet befalingen om at forlade landet, gav kongen ved breve af 23. november og 20. december 1643 til Anders Bille og Iver Vind befaling til at føre ham til København og lade ham indsætte i det blå tårn. Da han var kommet der, tryglede han endnu om kongens nåde. Han fik da en måneds frist og rejste så omsider, og det gjorde han vist klogt i¹⁷).

Den unge Ove Arenfeldt gik i spansk krigstjeneste og tjente sig frem til ritmester.

Eftertidens dom over Niels Arenfeldt har været hård. Uden at gå ind i sagens enkeltheder og uden at have fældende beviser har den kendt ham skyldig i forsøg på giftmord og i mened. Ingen af de to rigsrådsdomme dømte

ham så hårdt. Ved den første fik han lejlighed til at rense sig for anklagen, der var rettet mod ham. Ved den anden blev han dømt landflygtig, fordi hans mededsmænd ikke var gode nok. *Han blev således ikke kendt skyldig i mordforsøg.*

Niels Arenfeldt var muligvis en mand med slemme karakterfejl og en slap moral. Hans rygte var ikke godt, og han havde fået kgl. advarsel angående hans ægteskabelige forhold. Han kom i et spændt forhold til sin svigerfader og dennes hustru, et forhold, der udviklede sig til had. Hertil kan de anstrengte økonomiske omstændigheder have været medvirkende. Af en liste over penge, der var lånt af kongen, udfærdiget den 24. juni 1623, fremgår det, at Niels Arenfeldt sammen med tre andre var kautionist for 4000 dale re, som Hans Dyre havde lånt af kongen¹⁸).

Var Niels Arenfeldt genstand for et komplot? Når man gennemgår sagens akter, undres man over den rådighed, hvormed de to kvinders, Karen Dyre og Anne Pedersdatter, iværksætter forfølgelsen. Det kan næsten virke som noget i forvejen tilrettelagt. Man hæfter sig måske især ved den aktivitet, fru Anne Pedersdatter udfolder. I hendes optræden kan man godt skimte billedet af den stærke ”svigermoder”, der griber tøjlen og ordner paragrafferne.

Man undres over, hvordan det kan passe sammen, når Morten Knudsen siger, at Karen Dyre skrev til sin stedmoder om sagen, efter at han var kommet ind til fru Karens seng med flasken, mens stedmoderen for rigsrådet bedyrer, at hun så Morten gå til fru Karen med flasken, som hun tydeligt så. Man undres vel allermest over den utrolig naive optræden, de tillægger Niels Arenfeldt, da han skulle have forsøgt at få Maren Ibsdatter og Morten Knudsen til medhjælpere. Og endelig undres man over det hastværk, hvormed Karen Dyre tog gård, gods og tiende i besiddelse så at sige samme dag, som dommen om landsforvisning var afsagt.

De to præster, hr. Kjeld og hr. Oluf, har krav på, at deres rygte bliver rehabiliteret. De blev indblandet i sagen, fordi Karen Dyre ville skaffe sig vidner. Når det i Wibergs præstehistorie hedder om hr. Oluf, at ”han synes at have vidnet falskt” i sagen, så er det for stærkt sagt. Eftersom sagen udviklede sig, forstod præsterne, at de kunne komme i fortræd, dersom de tog parti mod en af parterne, og de stræbte derfor efter at holde sig udenfor.

Niels Arenfeldt kom tilbage i året 1648. Han døde 1669, og Karen Dyre døde 1679. De hviler nu side om side i Åsted Kirke. Lad os dømmе mildt og håbe, at en forsoning har givet dem fred i deres grav.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1966, side 214-228).

¹⁴ Kancelliets Brevbøger, anførte dato og årstal.

¹⁵ Kancelliets Brevbøger, anførte dato og årstal.

¹⁶ Kancelliets Brevbøger, anførte dato og årstal.

¹⁷ Kancelliets Brevbøger, anførte dato og årstal.

¹⁸ Kancelliets Brevbøger, anførte dato og årstal.